

(НИН, 03.12.2009)

Каталонски сепаратисти, бар оних пола милиона на чије гласове рачунају организације које ће 13. децембра одржати јавно изјашњавање, безмало прави референдум у око 150 општина у тој шпанској покрајини, немају намеру да сачекају изјашњавање Међународног суда правде у Хагу о легитимности једнострано проглашене независности Косова, већ су решили да једном заувек реше дилему око одлучности Каталонаца да се одвоје од Шпаније. Овакав референдум, за који власти у Мадриду тврде да и није богзна колико значајан, тестиран је средином септембра у градићу Аренис де Мунт недалеко од Барселоне, где је 96 одсто оних који су се појавили на биралиштима, потврдно одговорило на прилично сложено питање: „Слажете ли се да Каталонија постане правна, независна, демократска и социјално одговорна држава интегрисана у Европску унију?” Гласало је укупно 2.569 бирача, односно 41 одсто од укупног броја уписаних, а остаће забележено да је шездесетак гласало против, док је 20 у кутије убацило неиспуњене листиће. Ко зна због чега. „Ел паис” је, недељу дана после гласања, оценио како каталонски сепаратизам поново излази на видело.

Аренис де Мунт је, међутим, и надаље остао у саставу Шпаније, гласање није испратило велико буђење сепаратиста, али је немир у Мадриду, како наводе шпански медији, потакла чињеница да је изјашњавање у овом малом граду ујединило каталонске иредентисте на начин који није виђен годинама, па су безнадежно разједињене фракције некако успеле да се договоре да средином децембра на сличан начин испитају јавно мњење на много већем узорку. Уколико се, у међувремену, додатно не посвађају у маниру који Срби, махом из незнања, својатају као особеност домаће политичке сцене.

Назовиреферендум није прошао без неприлика, па су, за ту посебну прилику, васкрсле Фаланге, чије су присталице, крајњи десничари идеолошки блиски некадашњем диктатору Франсиску Франку, махале шпанским заставама и фашистичким поздравима изазивали проиндепендентисте, којима је, како наводе тамошњи локални медији, мало фалило да прескоче полицијски кордон и „демолирају” последње вернике некада свемоћног покрета. Нетрпељивост између следбеника лика и дела бившег диктатора и Каталонаца лако је објашњива, јер је њихов лидер Луис Команис 1939. године, када је чувена Република била на умору, прогласио независност Каталоније, али и убрзо побегао у Француску. После пада Француске, вишијевске су га власти предале Франку, који га је дао устрелити. Укупно гледајући, Фаланге су у септембру и добро прошле.

Социјалисти су једина странка која није подржала изјашњавање у Аренас де Мунту, што је прилично разљутило остале партије заступљене у градском већу, чије је одборнике суд оштро упозорио да се не мешају у организацију, јер организовање референдума нипошто не спада у ингеренције локалних власти. Исти суд је, чини се беспотребно, искомпликовао ситуацију у том градићу, пошто је демонстрације задоцнелих фашиста прогласио за савршено легалне.

На крају, испоставило се да су и шпански закони препуни рупа, па је организација изјашњавања поверена Покрету за самоопредељење Арениса, који је, у даљем следу догађаја право гласа доделио свим особама старијим од 16 година, али и имигрантима који немају шпанско држављанство, што је објашњено жељом да се о том питању изјасне листом сви становници. Или, пак, „напумпају” резултати изјашњавања. Како се коме више допада.

Оно што је почело у окрузима Баркеда и Осона, срцу Каталоније, проширило се на 153 општине и наставља да расте... Предграђа Барселоне попут Гаве и велики градови Реус и Тарагона најавили су да ће можда учествовати, хвалили су се последњих дана присталице каталонских сепаратиста, како се чини, куражећи мање одлучне присталице оваквог развоја ситуације на Иберијском полуострву да се ману празних прича и прихвате оловке.

Такве, махом испразне приче биле су годинама специјалитет доброг дела вођства каталонских иредентиста, али се ситуација последњих седмица донекле променила, па је већи део заљубљеника у идеју о држави Каталонији просто принуђен да се мане расправа о економској кризи и истинским проблемима и јавно изјасни у корист свеже васкрснутог покрета. Да не буде претеране забуне, идеја о самосталној Каталонији прожима се кроз живот становника овог дела Шпаније већ више од 500 година, како тврде најтврђи заговорници ове идеје, или свега шездесетак, како развој ситуације тумаче они реалнији. Наравно, читава ситуација била би знатно мање компликована да Шпанија не очекује пресуду Уставног суда у вези с аутономијом Каталоније, при чему већина индипендентиста сматра да нема никакве дилеме да ће већи део тог документа бити проглашен неуставним и, самим тим, натерати да се о овом питању изјасне званичници владајућих социјалиста, посебно они који су још раније устали у одбрану каталонске, колике-толике, самосталности.

Уколико Уставни суд поништи каталонски статут, који су, претходно, подржали шпански

парламент, покрајинска влада, Генералитат, али и грађани на референдуму, већина Каталонаца могла би се запитати чему уопште преговори са Мадридом о аутономији, што би могло имати директан утицај на јавна изјашњавања у поменуте 153 општине, али и свеопшту слику о правцима решења овог проблема. Суштински, проблем ће представљати и чињеница да би се негативна одлука Уставног суда могла представити као кратковидо игнорисање легитимних аспирација локалног становништва, које, ето, уз језик различит од шпанског, већ стотинама година одржава и потпуно другачији идентитет. Конкретно, постављање нових тараба око граница каталонске самосталности, када се проблем пренесе на свакодневни живот, значиће да премијер Хозе Луис Родригез Запатеро, можда, неће имати подршку за план о повећању пореза, па Шпанија неће добити прелазну оцену у акцији смањивања буџетског дефицита, једног од малобројних задатака које јој је поставила Европска унија.

За најпознатију личност проиндепендистичког покрета, уколико се скуп бројних разједињених организација уопште тако може назвати, важи Алфонс Луис Тења, некадашњи први човек Врховног судског већа и лидер координатор у градићу Осона, између Барселоне и Ђироне. Његова организација је, почетком октобра, са осталим сличним удружењима постигла договор о заједничком наступу на изјашњавању, али се читав тај споразум распао пошто је Тења остале лидере оптужио да се само крију иза сепаратистичких покрета. Објашњавајући такве тврдње, Тења је рекао да су се лидери осталих проиндепендистичких партија сакрили иза одлуке шпанског суда, који је недељу дана пред гласање у Аренису де Мунту, читав процес ставио ван закона, чиме су, због хроничног недостатка времена, онемогућене било какве жалбе на одлуку. „Овог пута је јасно да исход гласања неће бити правно, већ политички обавезујући”, објаснио је Тења, вешто унапред „спинујући” већ изванредан исход „референдума” који се има одржати 13. децембра.

Ипак, ситуација у Каталонији нимало се, суштински, не разликује од тачно 96 сепаратистичких покрета, који, мањим или већим интензитетом делују широм света, па нимало не чуди чињеница да ће „посматраче” на гласање 13. децембра упутити сличномишљеници са Сардиније и Корзике, очекују се званичници Шин Фејна, али и живописног Европског слободног савеза, најшароликијег удружења свакојаким сепаратиста, од заговорника независне Баварске, етничких Македонаца у Грчкој и сепаратиста из Шкотске, Велса и Корнвола, све у свему дуге листе народа и народности који сматрају да их је историја, на неки начин, издала. Влада у Единбургу објавила је у понедељак, 30. новембра план за одвајање Шкотске од Велике Британије, а први министар Шкотске Алекс Салмонд изјавио је да независност најбоље решење али и да ће са владом у Лондону разговарати и о другим решењима.

Сепаратистички покрети, агресивни или прилично бенигни, активни су у чак 96 светских

држава, па се прилично лако може закључити да постоје у свакој иоле озбиљнијој земљи. У Индији их има двадесетак, који се, свака на свој начин, залажу са осамостаљење 14 различитих региона. У САД их, такође, има сијасет, од потпуно бизарних попут покрета за осамостаљивање Њујорка или Минесоте, али и све утицајнијих као што је организација која жели одвајање Вермонта од остатка САД и која годинама бележи раст популарности.

Око 12 одсто становника Вермонта би се радо одвојило од остатка Америке. Наравно, без претходног свенародног устанка. Незадовољника има и у државама Мејн, Аљаска, Њу Хемпшир, Оклахома, а приличан број људи, традиционално, подржава васкрсење Конфедерације, брутално прегажене у крвавом грађанском рату. Следбеници учења Малколма Икса су желели стварање Републике Нове Африке на источној обали САД, а одвајању се не би противили ни Сијукси.

Сепаратисти-пацифисти, међутим, малобројни су у Ираку, држави која ће, једном када се повуку Американци, остати на озбиљном тесту издржљивости, јер самосталност осим верских група и народа, малтене желе и бројније породице. Чак 17 сепаратистичких организација жели поделу Италије на исто толико делова, Немачкој „прети” независност Баварске, док, наводно, у Тобагу има присталица отцепљења од Тринидада. У опасности је и Ванату, пацифичка државица позната са отварања Олимпијских игара и по причама о људождерима, од које одвајање жели острво Малакула.

У мањој је или већој мери активно и 20 влада у егзилу, док се међу разним државама воде спорови, а у неким случајевима и ратови, око укупно 191 територије и дела територије. На свету постоји и укупно десет територија које су, под различитим околностима, прогласиле независност, али нису чланице Уједињених нација јер их није признао довољан број држава.